

staat dat gevaar. Er is voor hen geen kans om aan 't werk te komen, omdat ze aan zekere werkmogelijkheden gebonden zijn.

Ook in onzen kring zijn er die academisch gevormde jongeren zonder uitzicht op een gelegenheid tot sociale prestatie.

De Unie van Gereformeerde Studenten heeft 66k haar werk-zoekenden.

En het is voor en om dezen dat de Organisatie van Reunisten trachten wil iets te doen.

Ze benoemde een Commissie, die ten dezen actie moest zien te ontplooiën. En die Commissie besloot, in overleg met het Bestuur, tot het beleggen van een vergadering op Zaterdag 26 Mei, des middags te 3 ure in „Terminus“, Stationsplein te Utrecht.

Tot die vergadering noodigde ze uit verschillende van onze mensen, die als directeurs van groote bedrijven misschien medewerking kunnen verleenen, fabrieksleiders, directeurs van onderwijs-inrichtingen, ziekenhuizen, e.d.

Maar nu zou het kunnen wezen, — en het Bestuur der Organisatie hoopt dat van harte — dat er anderen zijn, bedrijfsleiders, die niet uit den S. S. R. zijn voortgekomen of daaraan verwant zijn, die belangstelling voor deze vergadering hebben en aan haar doel willen medewerken.

En het is daarom, dat ik dit korte artikel schrijf.

Mochten ze er wezen onder degenen, die het lezen, laten ze dan zoo vriendelijk zijn mij bericht te doen, dat ze ter vergadering aanwezig willen zijn. Dan zorg ik met bekwaam spoed voor een uitnodiging.

Want, zal deze actie eenig resultaat kunnen opleveren en voor de eigen jongeren (die, voorzover ze dat nog niet deden verzocht worden zich als gegadigden op te geven) iets beteekenen, dan is het noodzakelijk, dat allen, die helpen kunnen, samenwerken.

Ik moge daarom een dringend beroep doen op hen, die tot deze samenwerking in de gelegenheid zijn. Het secretariaat der Commissie is bij mij gevestigd: 2e Const. Huygensstraat 77, Amsterdam.

C. T.

ZENDING EN EVANGELISATIE

De toestand der Wereldzending.

I.

Laymen's Foreign Missions-Inquiry.

Amerika is en blijft het land der onbegrensde mogelijkheden.

Ook op het gebied der zending.

Op 'het wereldbudget staat Amerika bovenaan als de verreweg grootste in opbrengst; daarna volgt, en dan nog pas in de verte, Engeland. Ook dringt de Amerikaansche zending een geheel eigen stempel, dat men „Amerikanisme“ noemt, en met het woord „Social Gospel“ nader wordt aangeduid.

Het spreekt vanzelf, dat de geweldige wereldcrisis, waarvan Amerika ook rijklijk zijn deel heeft, den zendingsarbeid niet onaangestast heeft gelaten. De inkomsten, die bij miljoenen dollars werden geteld, daalden onrustbarend. En de Amerikanen, practisch als zij zijn, overwogen dadelijk, wat er in dezen te doen zou zijn.

Dat de inkomsten weer tot het oude peil zouden zijn op te voeren, was buitengesloten; ook al, omdat bij velen de sympathieën voor den arbeid waren verminderd.

Daaraan hadden de terreinen, waar de Amerikaansche zending werkt, zelf mede schuld. De nationalistische geest had zich toch van de Chinezen enz. meester gemaakt, zoodat men zelfstandigheid eischte; echter, omdat de Inlandsche kerken zelf niet in staat waren in eigen behoeften te voorzien, mochten de Amerikanen blijven voortgaan alles te bekostigen, maar zij hadden er niet over te oordeelen, hoe de gelden zouden worden besteed. Wel betalen, maar geen medezeggenschap, was de leus geworden. En het is te verstaan, dat zoo iets de Amerikanen minder goed beviel.

Maar ook, al was de toestand niet overal zoo onprettig geworden, toch kwam de vraag op, of de zendingsmethode zelf wel deugde; was voor minder geld niet hetzelfde, misschien zelfs nog meer, te bereiken? Was de tijd niet gekomen, om de zending zelf aan ernstige critiek te onderwerpen?

En toen de vraag eenmaal aan de orde was gesteld, duurde het niet lang, of een plan werd geopperd, om tot een daad te komen.

Na eenige voorbereidingen werd dan in 1931 een commissie opgericht, bestaande uit 15 mannen en vrouwen, waarvan een zekere William E. Hocking, professor in de filosofie aan de Universiteit van Harvard, voorzitter werd.

Al deze 15 personen waren „leeken“, d.w.z. dat zij nimmer op een of andere wijze zich daadwerkelijk met de zending hadden bemoeid; zij hadden nimmer in een bestuur gezeten, ook niet op een of andere wijze tevoren studie van de zending ge-

maakt. Zij stonden dus „onbevooroordeeld“ tegenover den arbeid.

Deze 15 menschen nu zouden, gesteund door 7 van de grootste kerkgenootschappen of „Denominations“ de groote zendingsvelden in Azië bezoeken, van het werk aldaar nauwkeurig kennis nemen, en dan in een rapport daarop de noodige critiek uitoefenen.

Daarom gaf men aan deze commissie den naam van „Laymen's Foreign Missions-Inquiry“.

Zonder uitstel toog men op reis; naar het voorgestelde plan werd gearbeid; spoedig keerde men terug, en legde de resultaten van het critisch onderzoek neer in een boek van 350 bl.: „Rethinking of Missions“.

In Amerika verwekte dit boek een storm!

Eenerzijds zeiden velen, die het zuivere Evangelie niet begeeren; ziet ge wel, dat het tijd werd, om de zending in andere banen te leiden? Maar anderzijds werden de zendingsleiders en het eenvoudige volk des Heeren ernstig verontrust, en vroegen zich af, of het nog wel gewenscht en zelfs geoorloofd was, aan zending te doen, als de richting moest worden ingeslagen, welke de commissie in haar boek als de juiste aanwees.

De beroering was er.

Over heel de wereld trok de publicatie de aandacht. In de zendingskriften schreef men erover. En vooral ook het vasteland van Europa, Duitschland vooraan, oefende critiek op de leeken-critiek der Amerikanen.

In het „Neue Allgemeine Miss. Zeitschrift“ heeft niemand minder dan Prof. Richter, die in Amerika geen vreemdeling is, twee artikelen aan dit rapport gewijd. Zijn oordeel is weloverwogen en bezadigd. Hij weet het goede erin te waardeeren, en schrijft aan het slot zijner beschouwingen: „Nog nooit is de Evangelische zending in haar geheelen omvang aan een zoo grondige algemeene critiek onderworpen. Aan de zeer edele bedoelingen van de commissie, om de zending in de tegenwoordige crisis en overgangstijd een beslissenden dienst te bewijzen, mag niet getwijfeld worden. Dat haar rapport in Amerika de grootste opschudding wekte en een diepgaande beweging te voorschijn riep, werd reeds gezegd. Te betreuren is, dat de commissie uitgegaan is van een opvatting van het Christendom en van den Christelijken arbeid, welke zich van die van bijna alle kerken, die aan zending doen, wezenlijk onderscheidt. Daarom vinden de uiteenzettingen, die den grond van het vraagstuk raken, de meest indringende tegenspraak, en de waardevolle practische uiteenzettingen en voorstellen worden in de hitte van den strijd voorbijgezien“.

Het ligt niet in onze bedoeling, om breed op dit rapport in te gaan. Slechts in zooverre willen wij er de aandacht op vestigen als noodig is, om den weg te banen tot een beschrijving van den toestand der wereldzending in onze dagen, waaraan Prof. Richter, eveneens in genoemd tijdschrift, eenige artikelen heeft gewijd.

De commissie heeft haar arbeid wel serieus verricht, maar de tijd was toch ook weer te kort, om inderdaad alles grondig te kunnen beoordeelen. Daarbij beperkte zij haar reis tot Azië, en dan nog tot die terreinen, die behoorden tot de 7 kerkgroepen, welke achter haar stonden. Voorts heeft zij nagelaten een beschrijving te geven van alles, wat achter den zendingsarbeid lag: de godsdiensten, de uitwendige toestanden enz., zoodat de eenheid van een overzicht van het geheel ontbreekt; de critiek viel meer op de onderdeelen van den arbeid, elk afzonderlijk.

Maar het hoofdbezwaar van de rechtzinnige zendingswerkers en der zendingkerken ging en gaat toch tegen den grondslag, waarop alle critiek rust, of liever tegen de beginselen, waarvan de commissie bij haar critiek uitging.

Deze „leeken“ hebben de zuivere belijdenis der Schrift verlaten, en zich gesteld op het standpunt van het moderne Christendom; van dogma moet zij niet veel hebben; zij acht het genoeg, dat Jezus Christus ten voorbeeld wordt genomen, en men de heidenen ertoe beweegt om hun leven naar dat van Christus te richten en door den Geest van Christus te laten doordringen. Het kruis der verzoening wordt practisch terzijde geschoven.

Vandaar ook, dat de prediking van het Evangelie veelszins op den achtergrond wordt geschoven; er moet veel meer gebeuren op het terrein van de maatschappij; de zending stelle zich ten doel, den mensch op het zendingsveld, die het economisch zoo ellendig heeft, te verheffen. De toestanden in de industriestreek en op het platteland zijn jammerlijk; daarop werpe zich de zending, dan treedt zij in de voetsporen van Jezus, die aan de armen brood gaf en de zieken genas.

Men merkt het wel, hier is het „social gospel“ in optima forma.

Hoever de commissie gaat blijkt o.a. uit het hoofdstuk, dat over de zendingshospitalen handelt. Deze arbeid, welke dient om de ellende van velen te lenigen, wordt geprezen, maar een daarmee verbonden dienst van prediking van het Evangelie wordt sceptisch beoordeeld, en 't brengen van het Evangelie in de poliklinieken en ziekenzalen wordt zonder meer afgekeurd als een onzedelijk misbruik maken van het ziek-zijn, om proficieten te maken.

„Een Christelijke levensweg“ zij het ideaal der zending; dat blijkt ook uit het hoofdstuk over de „agricultural missions“, d.i. de zending op het platteland, in de talloze dorpen en vlekken. De bevolking op het land moet tot „de volheid des levens“ worden gebracht; daarom moet de zending zorgen voor het verschaffen van crediet en voor betere pachtvoorwaarden.

Niet anders wordt gesproken in het hoofdstuk over de industrie en het fabriekswezen. De commissie oordeelt, dat zij geen enkelen zending heeft ontmoet, die voldoende op de hoogte is van de verhoudingen op dit gebied en bij verbetering voldoende leiding kan geven. Alsof een zending deze dingen moet weten!

Aan het einde van haar rapport geeft de commissie in 10 stellingen kort weer, wat zij heeft uiteengezet. Bij het lezen daarvan moeten wij Prof. Richter bijvallen als hij zegt, dat verschillende stellingen vanzelf spreken, en andere onmogelijk zijn te verwezenlijken.

Het hoogtepunt wordt bereikt in art. 10, waarin wordt voorgesteld een centraal zendingsbestuur, in den geest van de Roomsche Congregatio de propaganda fide.

Of het boek de Amerikaansche zending zal kunnen bewegen in het aangegeven nieuwe spoor te gaan? Dat zal nog moeten blijken; waarschijnlijk is het niet, in elk geval is het niet te hopen. Volgens onze Gereformeerde opvatting heeft het streven der leeken-commissie meer van het humanisme dan van het Evangelie. Maar dat het rapport een zekere „crisis“ heeft veroorzaakt in de zendingswereld, spreekt wel vanzelf. En de zending naar de Schriften wordt bij vernieuwing erdoor gedrongen zichzelf te onderzoeken aangaande grondslag en methode, doelstelling en gebruik der middelen.

Zoo kan en zal de „Rethinking of Missions“ nog tot zegen kunnen zijn.

J. D. W.



Over het recht eener Synode, die niet zeggen kon, wat „deze belijdenis“ is.

In „'s Gravenhaagsche Kerkbode“ (hervormd) worden artikelen geschreven over „kerkelijk 's Gravenhage in de 19e eeuw“. Thans loopt het onderzoek over „den strijd om kerkherstel“. Herinnerd wordt aan het optreden van Ds J. H. Gunning Jr. Eerst geef ik deze algemeene typering van Gunning uit het artikel door:

Gunning's arbeid als herder en leeraar in de Haagsche gemeente is door zijn leerling Ds Chr. Hunningher en door zijn opvolger alhier, Dr F. van Gheel Gildemeester in het genoemde standaardwerk in den breede beschreven. Voor nadere bijzonderheden mogen wij daarom verder naar die uitgave verwijzen, waarin twee geestverwanten, elk op hunne wijze, het beeld van den door hen hooggeschaten voorganger hebben getekend in zijn persoon, zijn prediking, zijn omgang in de gemeente, zijn studiën op zoo menigvuldig gebied. Hij was ongetwijfeld een der meest begaafde godgeleerden van zijn tijd, en wat zijn standpunt aangaat een vertegenwoordiger van „het ethisch beginsel“, en als zoodanig het meest verwant aan den door hem diep vereerden D. Chantepie de la Saussaye, al nam hij in zijn gehechtheid aan het Christelijk Onderwijs een zelfstandige plaats tegenover hem in. Ook Schleiermacher, Beck, Rothe, Böhmke en Vinet hebben invloed op hem geoefend, hoewel Gunning op alles een eigen stempel drukte.

Welnu, van dezen man lezen we nu in hetzelfde artikel:

Reeds vóór zijn komst in Den Haag had Gunning zijne ernstige bezwaren tegen de Kerkelijke organisatie van 1816 uitgesproken. Bij gelegenheid der schriftelijke kerkvisitatie in Hilversum had hij namens zijn kerkeraad in de eerste tabel de volgende opmerking geplaatst: „Het is de eenstemmige overtuiging des Kerkeraads dat op alle vragen die met de Belijdenis der Hervormde Kerk in betrekking staan, geen antwoord kan worden gegeven, zoolang uit de Handelingen der Synode blijkt, dat zij zelve op de vraag: wat is deze Belijdenis? geen duidelijk antwoord weet te geven. En daar hij overtuigd is dat de Synode zich wel wachten zal zulk een antwoord te formuleeren, wensch hij dat aan de Synode geen verdere bevoegdheid worde toegekend dan de administratieve leiding der uitwendige aangelegenheden.“ In dienzelfden geest uitte hij zijn gevoelen bij de eerste persoonlijke kerkvisitatie, die hij in den Haagschen kerkeraad bijwoonde: „Vanwege het Classicaal Bestuur werden de gewone vragen gesteld. Hierbij deelde br. Gunning mede, dat hij voor zich de Synode wel erkende als een administratief college voor uitwendige aangelegenheden, en derhalve de lijsten betreffende inlichtingen, voor zooveel in zijn vermogen was, gaarne zoude willen geven; maar dat hij, haar voor alles wat met geloof en geestelijk leven te samenhang niet erkennen kon, en alzoo aan eenige van haar afhankelijk commissie op deze punten geen antwoord kon geven.“ In zijne brochure Geloof en Kerkvorm, een volgend jaar verschenen, ontvouwt hij zijne bezwaren tegen de kerkinrichting in breeder vorm: „Deze kerkorde is aan onze Herv. Kerk ongedrongen door Koning Willem I in 1816. Zij is in strijd met de geschiedenis en met het recht en het wezen der Kerk. Een geheel onprotestant-

sche hie recht van alleen zij meente, nadat de nodaal E was en is haven, m ligen ge schroomc niet afge te maken bestuur i gen, geen lijke onw lik gevolg den.“ G en van werkelijk een nieu om bestr stuur ge den Heer stelde ma als hij de doen var danken, e beginsel hoort zor Maar wa Hij best Kerk de hij, maar moeten 34-jarig

Dat wer „vorm“ is wederzijds Maar ove spreken. E belijdenis“ zulke syno Herv. Kerl

En wij elk „lichaa en tegen-n leven der k zulk een sy „lichaam“, die aan zul laboreert a ze is zelf n Omdat i dat ik bij men noemt Man kan jaar van de Schrijver Posthumus

In verba Keizer in

Ik zelf met de maken; l den in N en onder man zelf,

Ik ver Brighton land haa onzen, te onder ha anderen bekoelde gehad. O zal de tij valt ook t er mede over en ' waarop geroepen van een komen in op verzo „Een Ch

De herin meer dan (deeling va beoordeelin Dr Keize

Juist l dan verv voor gev doch ook niet hier spiegelen

Dit woort zijn er dat?

Dr J. v. Schouwen-I

Ik dael bericht is het a.s. den Nede trof mij, digers v „Geref. B neelen“ van het

het ideaal der
rdstuk over de
ending op het
n vlekken. De
de volheid des
moet de zen-
van crediet en

het hoofdstuk
ezen. De com-
elen zendeling
de hoogte is
en hij verbete-
alsof een zende-

geeft de com-
wat zij heeft
in moeten wij
t, dat verschil-
andere on-

art. 10, waarin
endingsbestuur,
Congregatio de

ending zal kun-
ieuwe spoor te
waarschijnlijk
niet te hopen.
tting heeft het
van het huma-
ar dat het rap-
oorzaak in de
elf. En de zen-
vernieuwing er-
erzoeken aan-
elstelling en ge-

f Missions" nog

J. D. W.

BUWTH

Synode, die niet
belijdenis" is.

ervormd) worden
Gravenhage in de
over „den strijd
het optreden van
ze algemeene ty-
por:

raar in de Haag-
ing Ds Chr. Hun-
Dr F. van Gheel
laardwerk in den
nderheden mogen
verwijzen, waarin
wijze, het beeld
oorganger hebben
king, zijn omgang
menigvuldig ge-
best begaafde god-
tandpunt aan gaat
isch beginsel, en
an den door hem
Saussaye, al nam
istieke Onderwijs
hem in. Ook
en Vinet hebben
nning op alles een

nu in hetzelfde

naag had Gunning
kelijke organisatie
heid der schrift-
d hij namens zijn
lgende opmerking
e overtuiging des
met de Belijdenis
staan, geen ant-
uit de Handelin-
op de vraag: wat
antwoord weet te
ut de Synode zich
d te formuleeren,
a verdere bevoegd-
nistratieve leiding
n dienstzenden geest
persoonlijke kerk-
nen kerkeraad bij-
bestuur werden de
elde hr. Gunning
el erkende als een
ndige aangelegen-
fende inlichtingen,
gaarne zoude wil-
les wat met geloof
erkennen kon, en
lijke commissie op-
ven." In zijne bro-
een volgend jaar
ezwaren tegen de
ze kerkorde is aan
Koning Willem I
ledenis en met het
heel onprotestant-

sche hiërarchie is er door gevestigd. Het uitsluitend recht van den eenigen Heer en Koning der Kerk, om alleen zijn Woord en Geest te doen regeren in de gemeente, is er door verkort en terzijde gesteld. Ook nadat de Staat zich uitwendig terugtrok, bleef het Synodaal Bestuur zijn stelling behouden. De Synode was en is getoepen om de Belijdenis der Kerk te handhaven, maar zij heeft, gesteund door den onverschilligen geest des tijds, duidelijke verklaringen geschroomd. Zij heeft, veiligheidshalve, die Belijdenis niet afgeschaft, maar haar slechts krachteloos pogen te maken. Het is al lang gebleken dat het Synodaal bestuur in zaken die met het geloofsleven samenhangen, geen recht kan doen, niet tengevolge van persoonlijke onwillemelijkheid der leden, maar als noodzakelijk gevolg van het door en door valsche der toestanden." Gunning wil „de bestaande bandeloosheid erkend en van alle belemmeringen ontdaan zien, opdat de werkelijk bestaande onbinding volkomen blijke en zoo een nieuwe betere toestand worde voorbereid. Daarom bestrijdt hij de wanorde, door het Synodale Bestuur georganiseerd en bestendigd. Hij erkent alleen den Heere Jezus Christus als de eenige van God gestelde macht in de Kerk." Op Zaalberg's woord, dat, als hij de kerkordening bestrijdt, hij ook afstand moet doen van de voorrechten, die hij aan haar heeft te danken, antwoordt Gunning: „wie het eigenlijke levensbeginsel van een kerkgemeenschap bestrijdt, die behoort zonder twijfel die kerkgemeenschap te verlaten. Maar wat is het levensbeginsel: het geloof of de vorm? Hij bestrijdt uit liefde voor het levensbeginsel der Kerk de kerkregeling, die het geloof belemmert. Niet hij, maar zij, die de kerkelijke Belijdenis bestrijden, moeten er dus uitgaan." Zoo schreef Gunning als 34-jarig predikant.

Dat werken met de onderscheiding van „geloof" en „vorm" is natuurlijk voor ons onaannemelijk, en de wederzijdse uitnoodiging van „er uit gaan" dito.

Maar overigens is het goed, een ethische zóó te hooren spreken. Een synode, die niet zeggen kan, wat „deze belijdenis" is, zij kan niet doen, wat der kerk is. En zulke synoden zijn er nog. Ze zijn er niet alleen in de Herv. Kerk.

En wijl de „administratie" van de kerk, gelijk van elk „lichaam" altijd knechting beteekent, en onnatuur, en tegen-natuurlijk wordt, als zij niet opgroeit uit het leven der kerk of van het lichaam zelf, daarom beteekent zulk een synode een knechting voor een kerk, die nog een „lichaam", een organische samenleving is. Elke „kerk" die aan zulk een synode geen knechttings-instituut heeft, laboreert aan de ziekte van haar synode (of „classis"): ze is zelf niet meer een „lichaam".

Omdat ik niet van bedekte termen houd, zeg ik erbij, dat ik bij dat woord „classis" heusch denk aan hetgeen men noemt het „H. V."

Men kan het woord van Gunning onthouden, in het jaar van de Afscheidingsherdenking.

Schrijver der bovengemelde artikelen is Ds E. J. W. Posthumus Meijes.

Oxford-Brighton.

In verband met de Buchman-beweging schrijft Dr G. Keizer in „Geld. Kerkb.":

Ik zelf ben in de gelegenheid geweest eenige malen met de oxford-beweging persoonlijk kennis te maken; het was bij den aanvang van haar optreden in Nederland, en toen nog in zeer beperkten kring en onder de persoonlijke leiding van Buchman zelf.

Ik vergelijk haar in enkele opzichten met de z.g. Brighton-beweging, die in het jaar 1875 ook in ons land haar invloed uitoefende. Op sommigen, zelfs der onzen, ten goede. Ook Dr Kuyper was eenigen tijd onder haar bekoering. Later bleek hij daarop wel een anderen kijk te hebben gekregen. En de geestdrift bekoelde bij velen als van zelf. Zij heeft haar tijd gehad. Of het ook zoo zal gaan met deze beweging zal de tijd wel leeren. Een zelfde verschijnsel als toen valt ook nu op te merken. Sommige predikanten loopen er mede weg, anderen staan er tamelijk scherp tegenover en weer anderen weten den tijd waar te nemen waarop zij zich tot beoordeeling en waarschuwing geroepen achten. Ons worde de wijsheid geschonken van een wijlen Ds W. H. Gispen, aan den dag gekomen in een preek, gehouden in Februari 1876 en op verzoek van zeer velen uitgegeven onder den titel: „Een Christelijke Heimweelklank".

De herinnering aan de Brighton-beweging heeft om meer dan één reden haar nut. Ook tot nuchtere beoordeeling van de beweging en haar gevolgen. Ook ter beoordeeling van de kerk, de kerk.

Dr Keizer merkt nog op:

Juist het lezen van geschriftjes die eer waardeeren dan verwerpen kan zoo vaak de oogen wijd openen voor gevaren aan dergelijke bewegingen verboden, doch ook ons de vraag doen stellen: moeten wij ons niet hierin of daarin corrigeren. Wij kunnen ons spiegelen aan den ander.

Dit woord geldt voor de „verstandigen". Maar hoevelen zijn er dat?

Calvinistenbond.

Dr J. v. Lonkhuyzen schrijft in „Geref. Kerkbode Schouwen-Duiveland, etc." o.m. het volgende:

Ik dacht er dezer dagen aan, toen ik eindelijk het bericht in de bladen zag van de aankondiging van het a.s. „Calvinisten-Congres", uitgeschreven door den Nederlandschen „Calvinisten-Bond". In dat bericht trof mij, dat alleen de namen van de vertegenwoordigers van de Geref., van de Chr. Geref., van den „Geref. Bond in de Herv. Kerk", en van de „Confessio-neelen" genoemd werden. Niet die van de richting van het „Hersteld Verband". Hetwelk immers als

richting (let daar op, want daarom gaat het) in dien Bond gehandhaafd werd. Maar geen dezer „H.V."-leden van den Bond werd in het openlijk voor het front tredend comité geplaatst. De tactiek is doorzichtig. Men noemt dit: boeren-bedrog. En ik denk, dat nog wel anderen dan boeren in deze fuik zullen zwemmen. Maar — en dat is ook opmerkelijk — er ligt toch de bekentenis in, dat wij niet zoo'n ongelijk hadden. Want waarom anders die andere richting achterbaks-gehouden? Maar helaas, er ligt ook in, dat men niet openlijk zijn ongelijk wil bekennen. — Jammer.

Ik verklaar hiertegenover het volgende:

1. Als ik dit stukje doorgeef, beteekent dat geen bevestiging van instemming, zij hieronder. Het beteekent wel, dat ik meen, dat de kwestie, waarover het gaat, niet moet worden doodgezwegen.

2. Ik ben het met deze passage niet eens, omdat ik het niet geoorloofd acht, zonder dwingende noodzaak van boerenbedrog te spreken. Ik reken met de mogelijkheid, dat de vroegere „H.V."-leden, die indertijd de eerste publicatie mede moesten helpen verbreiden, en die daartoe ze onderteekenden, allen, hoofd voor hoofd, bedankt hebben. Dr Ubbink publiceerde het feit van zijn vrijwillig bedanken. Zoo kunnen er anderen zich hebben teruggetrokken.

3. Indien de vroegere „H.V."-onderteekenaars nog wel lid zijn, kan men hun niet-genoemd zijn, of worden, verklaren uit de omstandigheid, dat de eerste onderteekenaars een voorloopig bestuur vormden, terwijl thans de zaak misschien eenigszins in kunnen en kruiken is.

4. Indien er onder de leden van dezen leiding en voorlichting geven willenden Bond nog wel zulke apert ongereformeerden zijn, als er in het begin helaas in gehaald zijn, is de principiële fout, die bijna heel de gereformeerde pers aanwees, nog aanwezig en constateerbaar — als men opening van zaken geeft.

5. Zijn ze er niet in, maar is dit ontbreken een „toevalligheid", d.w.z. is het niet een gevolg van een principiële besluit, hetwelk de aangewezen fout voortaan onmogelijk maakt en open veroordeelt, dan is de fout allerminst weggenomen, en blijft het plicht, den Bond te beoordeelen naar zijn eerste beginsel-verklaring en groepsvorming; het blijft dan plicht, hem ten principiële als niet-gewijzigd te beschouwen en te bejegenen.

6. Zijn er principiële verbeteringen als onder 5. bedoeld, aangebracht, en wordt dit, opzettelijk of onopzettelijk, niet duidelijk gepubliceerd, dan verzuimt men de mogelijkheid van versterking van den Bond op normale wijze, dan blijft men zelf verantwoordelijk voor de afwijzende houding van velen, inzooverre immers een publieke verklaring van gedragswijziging afkeer in steun zou kunnen doen veranderen, en zou men — in het geval der opzettelijkheid van het zwijgen — weigeren te erkennen, dat de critiek, waarvoor men toch bukte, recht had gehad, zoover men dat recht zou hebben toegegeven in zijn practijk (ik onderstel). In verband hiermede valt te constateren, dat het uitblijven van nadere verklaringen, zelfs al zijn die beloofd, geen bewijs van kracht is.

De „Messias" van de heidenen in de „volheid des tijds".

In de classicale „Leeuwarder Kerkbode" schrijft Dr (D. J. A.) W(esterhuis) te A(rnhem) over de volheid des tijds:

Wat voor 'n Messias zocht „de wijsheid der wijzen dezer wereld; de onderzoeker dezer eeuw; het verstand der verstandigen?"

Velen hebben in Augustus' dagen een Messias verwacht, velen hem zelf als zodanig beschouwd! Augustus bracht den wereldvrede.

'n Klein-Aziatische inscriptie zegt van hem: „De voorzienigheid, die ons leven bestuurt, bracht aan dit leven de hoogste voltooiing, door ons Augustus te schenken, dien zij tot heil der menscheit vervulde van kracht, en door hem als redder te zenden voor ons en ons nageslacht, hem, die den oorlog zou doen eindigen en orde teweegbrengen in de wereld".

En verder. Evenals zijn voorganger Caesar ontving hij goddelijke eer: Omstreeks Christus' geboorte werd aan Augustus een altaar gewijd als „den eeuwigen god", en de hofdichter Vergilius verzocht hem in een zijner gedichten: „Gewen u er aan, in gebeden aangeroepen te worden".

Caesar had zich laten betitelen als: „op aarde afgedaald god, heiland van het menscheit geslacht", en in een tempel zijn standbeeld doen plaatsen met het opschrift: „aan den onoverwinnelijken god". Augustus, als Caesar's aangenomen zoon, was dus een zoon van een god, en heet dan ook: „zoon van den onder de goden opgenomene".

Men voelt wel, zoo'n heiland, zoo'n godenzoon, die den wereldvrede bracht, die pakte de groote menigte. Het meest merkwaardig in dit verband is een gedicht van Vergilius, dat het merkwaardigste product is genoemd uit de geheele Romeinsche literatuur.

Een kind zal als godenzoon geboren worden en een algemeene periode van vrede brengen.

Niet alleen in de oudheid hebben kerkvaders als Lactantius en Augustinus gemeend, dat dit gedicht een duidelijke voorspelling bevat van de geboorte van den Heiland, maar ook nog in onze dagen wordt deze meening door geleerden van naam verdedigd.

Anderen laten het slaan op Augustus.

De profetische lijnen zijn in „vervullingstijden" wel zeer scherp afgeteekend en zichtbaar. Daarom zijn het ook zoo betekenisvolle dagen.

Nog eens: Stanley Jones.

Met den heer H. L. v. Bruggen, voorzitter van de z.g. „Geref. Vereniging voor Daadwerkelijke Vredesactie" ben ik het niet vaak eens. Ik vind zijn blad niet gereformeerd, zijn actie evenmin. Maar als hij in het „Utrechtsch Dagblad" zich er over verwondert, dat men zoo algemeen aan de bewonderings-acten ter eere van Stanley Jones heeft meegedaan, ook al stond men principiële tegenover hem, dan geef ik hem ten deele (immers, hij ziet ook veel over het hoofd) gelijk:

Dezen man heeft men vriendelijk en hartelijk ontvangen en men heeft geluisterd naar zijn woorden. Deze man is overtuigd Christen-antimilitarist! In zijn boeken spreekt hij dit onomwonden uit; in de samenkomsten gaf hij er mede blijk van. Hij is radicaal antimilitarist, en toch is hij hartelijk ontvangen, warm gehuldigd; men heeft hem handen vol gelds meegegeven! En welke boodschap liet hij ons na (dezelfde die we in zijn boeken beluisteren)? De Buskes drukte die boodschap af in één der laatste nummers van „Kerk en Vrede". Deze boodschap heeft Stanley Jones voor al onze Christenen bestemd en daarom moet die boodschap worden doorgegeven, tot een zegen of tot een oordeel. Hier heb je het woord van Stanley Jones:

„De oorlog is onze voornaamste gemeenschappelijke zonde. Oorlog is niet ramp, oorlog is misdaad. Iedere Christelijke Kerk behoorde zich van het geheele oorlogsstelsel los te maken. Zij behoorde de Regeering er van in kennis te stellen, dat op hare deelneming aan welken toekomstigen oorlog ook, niet kan worden gerekend. Hoewel de kerk haar leden niet kan dwingen en zij hen vrij moet laten hun eigen keuze te doen, kan en moet nochtans de kerk als kerk zich uit het geheele oorlogsstelsel terugtrekken. Deed zij dit, dan zou oorlog onmogelijk zijn geworden en de volken zouden genoodzaakt zijn om te zien naar andere middelen om geschillen te beslechten. Het individu behoorde het van te voren met zichzelf eens te zijn, dat het van den oorlog afziet en daaraan op geen enkele wijze zal deelnemen. Brengt deze houding hem in de gevangenis, hij rekene het zich tot een eer. Gevangenis om beginsel is beter dan moord om politiek."

Dat is Stanley Jones! De radicale anti-militarist! En, geachte Redactie, ik begrijp er niets meer van. De zelfde Christenen, die Stanley Jones hier huldigen, dezen ongewonen anti-militaristischen Christen, die zelfs aantoonde de gevangenis te verkiezen boven legerdienst, de zelfde kerkelijke pers, die geen kwaad woord over Jones liet hooren, die zelfde Christenen en die zelfde pers veroordeelden, de goede uitzonderingen daar gelaten, fel en meedoogenloos de Gereformeerde Vereniging voor daadwerkelijke Vredesactie.

Hier is een element van waarheid in. Natuurlijk sluiten wij het oog niet voor het feit, dat wie Stanley Jones prezen, dikwijls aan totaal andere dingen dachten dan aan zijn houding tegenover gewapend verzet. Zelfs aan andere dingen dan het feit, dat de „Christus" van Stanley Jones, en het „christendom", dat hij „brengt" vragen doen rijzen als waarop verleden week het antwoord gegeven werd. Maar het neemt niet weg, dat we juist de belangrijkheid van deze vraag: wie is nu eigenlijk Christus Jezus? en: wat is nu eigenlijk christendom?, — dat we vragen, als deze, zeg ik, weer eens zóó belangrijk moeten gaan vinden, dat we onder het aspect van het daárop gegeven antwoord, neen, van het daarop TE geven antwoord, ook weer zulke vreemdelingenvisites gaan bezien.

K. S.

BOEKBESPREKING

„De Macedoniër".

Het April-nummer van „De Macedoniër" is vooral belangrijk om het eerste artikel, dat van de hand is van Ds Pol: „Zending en Crisis". Na enkele oorzaken te hebben genoemd, die onze Zending in moeilijkheid brengen, gaat hij op de vraag in, of het mogelijk is het geheele zendingswerk terug te brengen tot een lager financieel niveau, zonder dat aan vitale deelen van dat werk onherstelbare schade wordt toegebracht.

Hij gaat dan allereerst in op het Schoolwezen. Over punt 2: „Een tweede, ernstiger gevoeld bezwaar is, dat het peil van het onderwijs niet kan gehandhaafd worden", zou te discussiëren zijn; zou het zelfs wel een bezwaar zijn, dat dit peil wat zakt? Heeft ook onze Zending er niet schuld aan, dat men de Inlanders te veel tot Westerlingen heeft willen maken? Wij mogen ons wel eens ernstig onderzoeken, of wij als Zending geheel aan het gevaar van intellectualisme zijn ontkomen.

Trouwens, in het voortreffelijke artikel missen wij nog te veel de zelfcritiek. De hulpdiensten hebben te veel gevraagd van de zendende kerk; en misschien dat de crisis ons weer zal doen beseffen, dat de hoofddienst ook hoofddienst moet blijven, waarvoor alle krachten moeten worden ingespannen.

In conclusie 4 lezen wij: „En dan lijkt mij, dat wij dit ééne vooral met groote kracht en grooten ernst moeten nastreven: bezieling en vorming van onze jonge Christenen. In het geregeld onderwijs, in het goede voorbeeld, in conferenties, in bezoeken, in het aanschaffen van goede lectuur. Ik geloof, dat dat meer en meer van centrale betekenis worden gaat, en dat wij in zekeren zin een nieuwe periode beginnen te betreden".

J. D. W.